

№9 (198)

25 қыркүйек 2017 жыл

С. ТОРАЙЫРОВ АТЫНДАҒЫ ПАВЛОДАР МЕМЛЕКЕТТІК УНИВЕРСИТЕТІНІҢ ГАЗЕТИ

Жаңа қызмет - жаңа міндет

Гаунар Ахметова С.Торайыров атындағы Павлодар мемлекеттік университетінің ректоры болды.

Жаңа ректорды ҚР Білім және ғылым министрлігінің Қоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім департаментінің директоры Гұлзат Кебенова мен облыс әкімінің орынбасары Мейрам Бегентаев таныстыруды.

Гаунар Ғалымқызы 1995 жылы Павлодар мемлекеттік педагогикалық институтының педагогика және бастауыш білім беру әдістемесі және музика кафедрасын бітірген. 2001 жылы Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия университетін «Философия тарихы» бойынша аспирантура бітірді. Ол философия ғылымдарының кандидаты, ассоциациялық профессор, «Болашақ» Президенттік стипендиясының иегері. 2014 жылы Қазақстан Республикасы Құрметті білім қызметкері атанды. Әр жылдары С.Торайыров атындағы ПМУ-дың академикалық жұмыстар жөніндегі проректоры, «Философия және әлеуметтік-гуманитарлық пәндер» кафедрасының меңгерушісі секілді жауапты қызметтерді атқарған.

Облыс әкімі орынбасары Мейрам Бегентаев

е兹інің сезінде «Ректор лауазымына сайдану меритократия қағидаты бойынша өткізілгені», сонымен қатар, Гаунар Ахметова Павлодар мемлекеттік университетіне тағайындалған алғашқы әйелректор екенін атап өтті.

Осы күні ПМУ-дың академикалық жұмыстар жөніндегі проректоры болып Петр Быков тағайындалды. Ол бұған дейін Тіркеу кеңесінің директоры болған. Петр Олегович 2001 жылы С.Торайыров атындағы Павлодар мемлекеттік университетін «Инженер-механик» мамандығы бойынша бітірген, техника ғылымдарының кандидаты.

2008-2010 жылдары аралығында ҚР Білім және ғылым министрлігінің Даынды жас ғалымдарға арналған мемлекеттік ғылыми стипендиясының иегері атанған.

Гұлзат Кебенова мен Мейрам Бегентаев ПМУ өнірдің қоғамдық және ғылыми өмірінде үлкен маңызы барын атап өтті, сондай-ақ, университеттің жаңа басшысы мен профессорлық-оқытушылық құрамы Мемлекеттік бағдарламалардың шенберіндегі барлық жоспарларды жүзеге асыруға қолдау көрсететініне сенім білдірді.

4

«С ГОРДОСТЬЮ НОШУ
ФАМИЛИЮ ПРАДЕДА»:
К 105-ЛЕТИЮ ШАФИКА ЧОКИНА

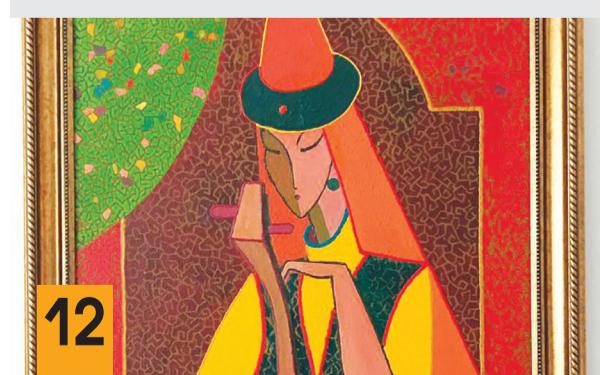
5

ЖҰМАТ ШАНИННИҢ ТЕАТРТА-
НУ ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫНДАҒЫ
ҰЛТЫҚ ИДЕЯ КӨРКЕМДІГІ

10

КАК ДОБЫВАЮТСЯ БИТКОИНЫ
ИЛИ ЧТО ТАКОЕ МАЙНИНГ

12

ЖЕНЩИНА
- ИСТОЧНИК ВДОХНОВЕНИЯ

ЖАҢА САП: ПМУ КОЛЛЕДЖІНДЕ ГІ БІЛІМ КҮНІ

ПАВЛОДАР МЕМЛЕКЕТТІК УНИВЕРСИТЕТИ КОЛЛЕДЖІ БАРЛЫҚ ҚАСІПТІК БІЛІМ АЛУШЫЛАР ҰШІН ӨЗ ЕСІГІН АЙКАРА АШТЫ.

Колледж директоры Серік Жарыбаев өз сөзінде бірінші курсқа қабылданған студенттерді және барша оқытушылар құрамын жаңа оқу жылының басталуымен күттіктады.

Ол сонымен қатар, колледж тілін тереңдете ағылшын оқытынын,

Павлодардағы және Еуропадағы ең үздік қәсіпорындарда өндірістік практикан өтетінін атап етті. «Бүгін біз үшін ерекше күн. Бес жылдық тоқыраудан кейін үлкен жетістіктерге жету жолында колледж жұмысын қайта жаңартамыз. Оқу жылының басталуы – жарқын және естен кеппес мереке. Бұл батыл

эксперименттердің, жаңалықтар мен жетістіктердің басталуы», - деді Серіп Тілеуханұлы.

Қазір колледж басшылығы Финляндия (Юваскульск университеті), Германия (DEULA-Niengburg), Турция елдерінің білім беру мекемелерімен бұдан ары ынтымақтастық жөнінде келіссөз жүргізуде.

ИИД МБ-2: ГЕРМАНИЯ МЕТАЛЛУРГТЕРИМЕН СЕРІКТЕСТІК

С. ТОРАЙҒЫРОВ АТЫНДАҒЫ ПМУ РЕКТОРЫ ГАУҺАР АХМЕТОВА МЕН SES-ТІҢ (ГЕРМАНИЯ) АҒА САРАПШЫСЫ ТЕХН.ЕД ГИЗЕЛА ЭЛИЗАБЕТ БАРТХОЛЬД КЕЗДЕСТИ.

ПМУ ИИД МБ-2 іске ассыру аясында Гизела Элизабет Бартхольд мырзамен үнемі бірге жұмыс істейді. Осы жолы аға сарапшы Павлодар қаласында 2017 жылғы 17-ші қыркүйектен біші қазанға дейін болады.

Професорлық-оқытушылар құрамы мен металлургия, машина жасау және транспорт факультеттерінің магистранттарына арналған «Болат қорыту мен жіксіз құбырларды шығару бойынша зерттеулерді дамыту» тақырыбындағы семинар өткізді. Мақсаты - болаттың металлографикалық және механикалық сынағын, жіксіз құбырлар мен болаттың сапасын арттыру бойынша инновация-технологиялар-

ды енгізу мен өндірудегі неміс металлургиялық компаниялардың тәжірибесін зерделеу.

Бұл - ИИД МБ-2 бойынша білім алғып жатқан магистранттарға. Гизела Элизабет Бартхольд «Материалдардың механикалық сынақтары» және «Қара және түрлі түсті металлургияның шикізат ресурстарын қайта өңдеудін инновацияләк технологиялары» дисциплиналары

бойынша дәріс береді.

Көптілді білім беру

тұжырымдамасына сәйкес

сабактар ағылшын және неміс

тілдерінде жүргізіледі.

SES аға сарапшысының

Павлодардағы «Кастинг» ЖШС

ПФ, «KSP Steel» ЖШС сынды қәсіпорындарға тәжірибе алmasу мақсатында баруы жоспарланған.

Академиялық жұмыс бойынша проректор, т.к. қауымдастырылған профессор Петр Быковтың айтуынша, Германия металлургиясындағы жетекші сарапшылармен серіктесе отырып, С. Торайғыров атындағы ПМУ-да жіксіз құбырлар мен болатты шығару саласында жүргізілген ғылыми зерттеулер жүргізіледі. Сондай-ақ, германиялық әріптестердің ғылыми-инновациялық жұмыстарының қорытындыларымен салыстыру мүмкіндігін береді.

ОТКРЫТА ИМЕННАЯ АУДИТОРИЯ ПРОФЕССОРА НИКОЛАЯ ДУДАКА

НА ФАКУЛЬТЕТЕ МЕТАЛЛУРГИИ, МАШИНОСТРОЕНИЯ И ТРАНСПОРТА ПГУ ИМЕНИ С. ТОРАЙҒЫРОВА СОСТОЯЛОСЬ ТОРЖЕСТВЕННОЕ ОТКРЫТИЕ ИМЕННОЙ АУДИТОРИИ ПОЧЁТНОГО РАБОТНИКА ОБРАЗОВАНИЯ РК, К.Т.Н., ПРОФЕССОРА ДУДАКА НИКОЛАЯ СТЕПАНОВИЧА.

В торжественном мероприятии приняли участие коллеги и родственники Н. Дудака. Почетное право открытия именной аудитории было предоставлено декану факультета металлургии, машиностроения и транспорта, к.т.н., профессору Тюлеугазы Токтаганову и сыну Николая Степановича Владимиру Дудаку.

Приветствуя гостей, проректор по научной работе и инновациям Павлодарского государственного университета д.б.н., профессор Нурлан Ержанов отметил, что Николай Степанович в этом году отпраздновал бы свой 80-летний юбилей. «Он всегда трудился с полной са-

моотдачей, значительно расширил учебно-методическую базу университета, подготовил десятки квалифицированных специалистов», - добавил Нурлан Тельманович.

Ученники и соратники особенно подчеркнули, что Николай Дудак был отзывчивым и талантливым наставником, который посвятил Павлодарскому государственному университету большую часть своей жизни, он не любил формальный подход к работе и всегда был требователен к себе и окружающим.

Н. Дудак внес огромный вклад в дело материально-технического оснащения факультета, его личными уси-

лиями в 90-е годы удалось сберечь металлорежущее оборудование от разграбления.

Николай Степанович изучал научное направление новых металлорежущих инструментов и методы измерения погрешностей деталей с использованием лазерных датчиков. Он автор свыше 400 научных публикаций, 50 патентов и авторских свидетельств. Н. Дудак отмечен Грамотой Верховного Совета КазССР, нагрудным знаком «Почётный работник образования Республики Казахстан» и за особые заслуги перед университетом «Золотой медалью имени С. Торайғырова».

К 80-ЛЕТИЮ ВИКТОРА СЕМЕРЬЯНОВА

В ПАВЛОДАРСКОМ ГОСУДАРСТВЕННОМ УНИВЕРСИТЕТЕ ИМЕНИ С. ТОРАЙҒЫРОВА СОСТОЯЛСЯ ВЕЧЕР, ПОСВЯЩЕННЫЙ 80-ЛЕТИЮ ПАВЛОДАРСКОГО ПОЭТА, ЧЛЕНА СОЮЗА ПИСАТЕЛЕЙ КАЗАХСТАНА ВИКТОРА ГАВРИЛОВИЧА СЕМЕРЬЯНОВА.

Праздничное мероприятие «В гостях у Виктора Семерьянова» было организовано клубом любителей книг «Вдохновение» научной библиотеки им. ак. С. Бейсембаева.

Вечер начался с показа фильма «Города и люди. Павлодар. Виктор Семерьянов», который открыл зрителям новые неизвестные факты из жизни любимого поэта.

В продолжение темы для студентов филологического факультета была организована беседа, осветившая жизненный и творческий пути поэта. На вечере звучали полюбившиеся строки лирических произведений в исполнении автора: «Усолка», «Иртыш», «Любимой», «При-

ходите, гости», «Думаю о маме» и другие.

Студентка кафедры «Русская филология» Айда Ибраева отметила, что Виктор Гаврилович большой поэт, который лирично и достоверно выстраивает свои образы, вкладывая в них душу, освещая разнообразные темы. «В своем творчестве, на протяжении долгих лет, он воспевает природу, родную реку Иртыш, ставшую его главной музой и колыбелью творчества, близкое знакомство с которым случилось в те годы, когда он был капитаном теплохода», - сказала она.

Творчество Семерьянова отличается тонкий лиризм, прозрачная ясность языка и мысли. На его стихи написано

немало песен, некоторые из них также прозвучали на мероприятии.

Поэзия Виктора Гавриловича всегда остается востребованной, отличаясь особой лиричностью и духовностью. Также Виктор Григорьевич известен и как талантливый переводчик казахских поэтов, в частности, им были переведены произведения Абая.

В рамках мероприятия библиотекарь сектора художественной литературы Елена Лиханова представила книжную выставку «Ни о чем, что было, не жалею...», на которой были представлены книги, сборники стихов, журнальные публикации, переводы Виктора Гаврилова.

ЫНТЫМАҚТАСТЫҚТЫ НЫГАЙТУ

СТОРАЙЫРОВ АТЫНДАҒЫ ПАВЛОДАР МЕМЛЕКЕТТІК УНИВЕРСИТЕТІНІҢ МЕТАРЛЛУРГИЯ, МАШИНАЖАСАУ ЖӘНЕ ТРАНСПОРТ ФАКУЛЬТЕТІНДЕ «НЕФТЕХИМ LTD» ЖШС-НІҢ МАМАНДАНДЫРЫЛҒАН АУДИТОРИЯСЫ АШЫЛДЫ.

Ашылу рәсіміне «Нефтехим LTD» ЖШС директорының кеңесшісі Олег Тимошов, окуорталығының жетекшісі Анастасия Гришина және факультеттегі мемлекеттік магистратура мен магистратура оқытушылары шалығасынан қатысты.

Конкестарды алдымен Павлодар мемлекеттік университеттің ректоры, философия ғылымдарының кандидаты, профессор Гаухар Ахметова күттүктады. Сондай-ақ, ол

мамандандырлыған аудиторияны ашу кәсіпорын мен университет арасындағы өзара ынтымақтастық бағдарламасының тағы бір тармағы екенін атап етті.

Мұнда кәсіпорын базасы негізінде сабактар өкіліліп, бітіретін студенттер дипломдарын қорғайды. Сонымен қатар, ГПИР-2 бағдарламасының шенберінде ПМУ-дың прифильді магистратурасын оқытады.

«Нефтехим LTD» ЖШС-мен әріптестік бағдарлама аясында тиімді оку процесін ұйымдастыру үшін қажетті жабдықтар мен ақпараттық-әдістемелік материалдар ұсынылды.

Жаңа ашылған мамандандырлыған аудитория тиісті оку профилінің студенттері үшін практикалық сабактарды өткізуге арналған алаң бола алды.

ВЫХОДНЫЕ В СТИЛЕ СПОРТ

НАЧАЛО УЧЕБНОГО ГОДА УНИВЕРСИТЕТ ВСТРЕТИЛ ДНЕМ ЗДОРОВЬЯ. В ПРОШЕДШУЮ СУББОТУ РУКОВОДСТВО, ПРЕПОДАВАТЕЛИ И ПЕРВОКУРСНИКИ ПГУ ИМЕНИ С. ТОРАЙГЫРОВА ПОСВЯТИЛИ СВОИ ВЫХОДНЫЕ ЗДОРОВОМУ ОБРАЗУ ЖИЗНИ.

Новоиспеченные студенты встретились в этот день, чтобы еще раз поздравить друг друга с наступлением нового этапа в своей жизни, а также, чтобы проверить силы, выносливость и сплоченность команд.

На торжественном построении участников приветствовала ректор Павлодарского государственного университета, к.философ.н., профес-

сор Гаухар Ахметова, пожелав командам победы, она отметила, что все собравшиеся уже сегодня могут считать себя победителями, поскольку стали студентами именно нашего вуза.

Ребята не только показали свою физическую подготовку, ловкость, сноровку в разнообразных спортивных состязаниях, но и продемонстрировали

музыкальные таланты.

Каждый студент смог попробовать себя в роли спортсмена бегуна, футболиста и боксера.

В командных конкурсах участвовали все факультеты.

Спортивный же азарт и яростный накал борьбы получился особенно напряженными и эмоциональными в перетягивании каната.

РУХАНИ ЖАНҒЫРУ: САРАПШЫЛАРДЫҢ ДӘҢГЕЛЕК ҮСТЕЛ БОЙЫНДА КЕЗДЕСУІ

2017 ЖЫЛЫ 29 ТАМЫЗДА ПАВЛОДАР ҚАЛАСЫНДА «МОДЕРНИЗАЦИЯ 3.0: РУХАНИ ЖАНҒЫРУ» САРАПТАМАЛЫҚ КЕЗДЕСУЛЕР ТОПТАМАСЫНАН АЛҒАШҚЫ АЙМАҚТАҚ ДӘҢГЕЛЕК ҮСТЕЛ ӨТТІ. ІС-ШАРАНЫ ҰЙЫМДАСТАРЫШУЫ ЕВРАЗИЯЛЫҚ ИНТЕГРАЦИЯ ИНСТИТУТЫ (АСТАНА Қ.)

Іс-шара барысында «Рухани жанғыру» бағдарламасының маңызды 6 жобасының бірі болып табылатын Павлодар облысы бойынша «Тұған жер» жобасын іске асystа ру мәселелері талқыланды.

Дәңгелек үстелге ғылыми-экспертті қоғамдастықтың, ӨЕҰ және жергілікті атқару органдарының 40-тан астам екілдері қатысты.

Қатысушылардың алдында Павлодар облысы әкімінің орынбасары Мейрам Бегентаев сөз сөйлемеді.

Еуразиялық интеграция институты жобасының жетекшісі Арман Ешмұратов өзінің сезінде модернизация үдерісі жалпылұттық, терен сипатты болып келетінін және мемлекет пен қоғамның тарапынан күш-жігерді талап ететінін атап етті.

- «Қазақстан бірге үлттық модернизация модельін іске асystа ру бастады. Мемлекет алдында келесі 33 жылдың ішінде дамыған 30 елдің қатарына кіру мәселесі түр. Оның табысты іске асуы өкімет пен қоғамның жағынан ерекше серпіліс пен тәслідерді талап етеді. Осы үдерістегі маңызды рөлді Қазақстанның ғылыми-экспертті қоғамдастығына беріліп отыр», - дед А. Ешмұратов атап етті. - «Еліміз бойынша Институттың жүргізген әлеуметтік зерттеулерінің алдын ала қорытындылары тұрғындардың кейірі модернизациялық үдерістерді түсінбеумен байла-

нысты белгілі бір мәселелердің барын көрсетуде. Осы тұрғыда, Бағдарламаны жүзеге асырудың басты бөлігі «Рухани жанғыру» бағдарламасын жан-жақты талқылау, БАҚ-да жарықта шығару және жергілікті атқару органдарының жүзеге асыратын іс-шараларын түсіндіру болып табылады».

Іс-шара барысында Азаматтық бағстамаларды қолдау орталығы басқармасының терағасы Нұрлан Өтешев (Астана қ.) «Тұған жер» арнайы жобаны іске асystа ру туралы» баяндамасын ұсынды.

Сонымен қатар іс-шара спикер ретінде Павлодар облысының ішкі саясат басқармасының басшысы Ернұр Дәуенов, Павлодар облысының жергілікті жобалық кеңсесінің әкімшісі Динара Айтжанова, С. Торайғыров атындағы ПМУ профессоры Фани Елмұратов, Пав-

лодар облысы маслихатының де-

путаты Гүлмира Нұрханова, Май ауданы әкімінің орынбасары Мадина Құсанова, С. Торайғыров атындағы ПМУ мәдениет және тарих институтының директоры Қайрат Батталов, «Жасыл Ел» қалал շтабының командиры Оразәл Сәрсембаевтар сөз

сөйлемеді.

Дәңгелек үстел қатысушылары жан-жақты талқылау үшін, «Рухани жанғыру» бағдарламасының сапалы түрде іске асystа ру мен ұсыныстарды енгізу үшін мұнай форматтағы кездесулер маңызды екенін атап етті.

Қазақстан халқы Ассамблеясының бастамасымен республиканың жоғары оку орындарының барлық ҚХА кафедраларында дәңгелек үстел түрінде талқылау шарасы өтті.

Талқылауға облыстық ҚХА-ның ғылыми-сараптамалық

тобының мүшелері, тарихшылар, лингвистер және университеттің студенттік үйымдарының белсенділері қатысты.

Дәңгелек үстел модераторы - ҚХА кафедрасының мәнгерушісі, тарих ғылымдарының докторы

С.Н.Мамытова. Бұл мәселе көпүлтті қоғам үшін аса маңызды, сондықтан, кешенді сараптама және кең талқылау қажет екенін атап етті. Сонымен бірге, ол латын жазуын сақтау мәселесі қазіргі жаңандану үдерістері жағдайында тарихи алғышарттар мен өзектілікке

ие екендігін атап етті.

- «Қазақстан қазір халықаралық интеграциялық үдерістерге қатысады, әлемдік қауымдастықтың негізгі диалог алаңына айналды, бейбітшілік пен көлісім елі ретінде туристердің назарын аударды. Бұл логикалық түрде әлемнің

көптеген елдерінде кеңінен қолданылатын латын әліпбіне көшүді талап етеді» - деді ол.

Талқылау соңында қатысушылар қазақ жазуын латын графикасына енгізу мәселесін толықтай қолдайтынын білдірді.

ПМУ-ДА ЛАТЫН ГРАФИКАСЫНА ӨТУ МӘСЕЛЕСІ ТАЛҚЫЛАНДЫ

ЖУЫРДА ПМУ ҚАЗАҚСТАН ХАЛҚЫ АССАМБЛЕЯСЫ САРАПШЫЛАРЫ, МЕМЛЕКЕТТІК ТІЛДІҢ ӘЛІПБІНЕ АРНАЛҒАН БІРЫҢҒАЙ СТАНДАРТТЫ ЛАТЫН ГРАФИКАСЫНА АУYSTЫРУ ТУРАЛЫ ЖАЛПЫҰЛТТЫҚ ТАЛҚЫЛАУ ШЕҢБЕРІНДЕ ЖИЙН ӨТКІЗДІ.

С.Н.Мамытова. Бұл мәселе көпүлтті қоғам үшін аса маңызды, сондықтан, кешенді сараптама және кең талқылау қажет екенін атап етті. Сонымен бірге, ол латын жазуын сақтау мәселесі қазіргі жаңандану үдерістері жағдайында тарихи алғышарттар мен өзектілікке

«С ГОРДОСТЬЮ НОШУ ФАМИЛИЮ ПРАДЕДА»: К 105-ЛЕТИЮ ШАФИКА ЧОКИНА

Как много выдающихся личностей в нашей истории, о которых мы не единожды слышали, но чаще всего мы запоминаем лишь имя. Если улица названа именем академика, значит, был такой академик, если в честь героя, наверняка тот совершил подвиг. Мы с легкостью читаем имена на памятниках, но часто не имеем ни малейшего представления о том, что за каждым героем, ученым, писателем стоит его собственная история, которая, в конечном итоге, становится историей страны.

1 октября 1912 года в Баянаульском районе родился Шафик Чокин.

О своем детстве вспоминал Шафик Чокинович в книге «Четыре времени жизни»: «Все это время наша семья бедствовала. Была у нас на всех одна дойная корова. Понятное дело, что нашей ватаге ею было не прокормиться. И мать пошла, в буквальном смысле, по миру».

После смерти отца Шокы в 1918 году бремя забот о семье легло на плечи старшего брата Ризы. Зарезав единственную в семье корову, в 1926 году старший брат Риза отправил Шафика на учёбу.

Изначально планировалось проходить обучение в Семипалатинске, но поскольку мест там не оказалось, волею судьбы Шафик Чокин оказался в старейшем учебном заведении - Казахском педагогическом техникуме города Каракалпакстана.

До места обучения пришлось добираться пешком. Денег на то, чтобы нанять лошадь, не было, поэтому будущий ученик и его попутчики договорились с извозчиком, что от довезет их вещи, а сами они пойдут следом.

В 1931 году Шафик Чокин поступил в Среднеазиатский институт инженеров и техников ирригации в Ташкенте. В 1934 году начал обучение на гидромелиоративном факультете Омского сельскохозяйственного института им. С. М. Кирова.

Работая в Казахском республиканском тресте по электрификации сельского хозяйства, он совершил большой профессиональный рывок от простого инженера до заместителя директора треста.

Во время Великой Отечественной войны он трудился в тылу. В июне 1943 года на республиканском совещании по электрификации народного хозяйства делал основной доклад, который вызвал неподдельный интерес у К. Сатпаева. Уже вскоре К. И. Сатпаев пригласил Чокина к себе и предложил возглавить вновь организованный сектор энергетики. Для Ш. Чокина это означало прекращение его инженерной деятельности и уход в науку.

Он очень долго не мог решиться на этот шаг, но все же принял предложение Сатпаева.

Таким образом, возглавив в 1944 году Казахский научно-исследовательский институт энергетики, который стал первым научным учреждением по энергетике в Казахстане, Шафик Чокин оставался его руководителем до 1988 года.

КазНИИ энергетики Минэнерго СССР в период руководства академиком Чокина стал одним из крупнейших и прогрессивных научных учреждений энергетического профиля в стране с уникальными экспериментальными базами, многие из которых не имели аналогов в мире. С этим институтом связаны все крупнейшие научные достижения академика Чокина и главные научные открытия в области энергетики Казахстана.

В 1964 году умер академик К.И. Сатпаев, после чего Шафик Чокин был избран Президентом Академии наук Казахстана. Споров по этому поводу было немало, но решающим фактором стало то, что Ш. Чокин придерживался стиля руководства и продолжал традиции её основателя К.И. Сатпаева.

30 сентября 1992 года Постановлением Совета министров Республики Казахстан институту энергетики было присвоено имя Шафика Чокина.

В 1996 году Президент Республики Казахстан Н. А. Назарбаев присвоил академику Ш. Ч. Чокину высшую степень отличия – звание Народного героя Казахстана с вручением знака особого отличия – Золотой Звезды.

Деятельность Шафика Чокиновича была признана и отмечена огромным количеством наград и званий. Поистине пробирает чувство гордости, когда последующее поколение отдает дань памяти своим предкам. В КазНИИ энергетики открыт мемориальный музей, в посёлке Баянал и на территории ПГУ имени С. Торайгырова установлены бюсты академика, его именем названы улицы в Алматы и Павлодаре.

Накануне в городе Алматы был

возведен памятник на территории научно-исследовательского института, основанного Шафиком Чокиным.

Удивительно, но и по сей день фамилии Торайгыров и Чокин буквально переплетаются между собой, так же как и много лет назад,

после знакомства поэта Султана-макмута Торайгырова и Ризы Чокиной. Как говорили старшие того времени, в Ризе подкупило поэта его кругозор и верность слову.

Сегодня в Павлодарском государственном университете имени С. Торайгырова работает майор Нуржан Санжаровна Чокин – правнук известного учёного энергетика, академика. Нуржан Санжаровна выбрала делом жизни профессию военного. На сегодняшний день она служит в звании майора на военной кафедре ПГУ. Она поделился с нами своими воспоминаниями о прадеде.

Интересный факт из жизни Шафика Чокина – несмотря на возраст (Шафик Чокин прожил 91 год), он всегда стремился к новым открытиям, расширял свой кругозор,

обладал невероятной дальновидностью, не позволяя себе тратить время впустую. Родные, вспоминая Шафика Чокина, говорят о том, что в юном возрасте Шафик много читал и, зажигая свечу, часами зачитывалась книгами, в то время когда все остальные спали.

Рассказывая о прадеде, майор Чокин не скрывал радости и гордости за то, что является потомком Шафика и Ризы Чокиных. Для него это огромный пример для подражания в одолении больших жизненных трудностей, и при этом испытывая большую любовь и тягу к новым знаниям. По словам Нуржана Санжаровна, он всегда будет помнить и читать то культурное наследие, которое оставил после себя его прадеды не только для потомков Чокиных, но и для всего процветающего Казахстана.

Как рассказывает майор Чокин, в его памяти навсегда останутся слова его прадеда: «Относись ко всем людям хорошо и всегда, при любых обстоятельствах оставайся человеком».

Диана УМАРОВА

«БІР ЕЛ – БІР КІТАП»: БИЫЛ С.ТОРАЙГОРВЫҢ ШЫҒАРМАЛАРЫ ТАНДАЛДЫ

Павлодар мемлекеттің университетінде көрнекті қазақ ақыны Сұлтанмахмұт Торайғыровтың шығармашылығына арналған әдеби кештті.

ҚР Үлттік академиялық кітапханасының және ҚР Кітапханалық ассоциациясының бастамасымен, ҚР Мәдениет және ақпарат министрлігінің қолдауымен өтіп жатқан «Бір ел – бір кітап» республикалық акциясы аясында биыл Сұлтанмахмұт Торайғыровтың еңбектері тандалды.

Сұлтанмахмұт Торайғыров қазақ мәдениетінде шынымен де өшпес із қалдырған дарынды тұлға. Өзінің қысқа ғұмырында ол үлт үшін

көптеген маңызды жұмыстарды жасады. Үлт мәдениетінің тарихынан өшпес орын алды.

Ақын еркіндік тақырыбын жан-жақты бағынады. Ол өзінің шығармашылығын туған халқына арнады, қазақ өмірін жандандырудың жолдарын іздеді. Оның шығармалары қазақ әдебиетінің қазынасына енгізілген, әдеби қордан ойып орын алды.

Іс-шараға келгендер атақты жазушының әдебиеті мен шығармашылығына ерекше қызығатының білдірді. Студенттер ақынның өлеңдерін жатқа оқып, оқыған еңбектері бойынша пікір алмасы.

Мадина Тілеубекова «Жас жүрек», Ұлжан Сабырхан «Оқып жүрген жастарға» деген өлеңдерін оқыды. Қазақ әдебиеті секторының кітапханашысы Журсиля Әбілдинова электрондық кітапты таныстыруды, сондай-ақ, әдебиеттерді библиографиялық шолудан өткізіп, кітап көрмесін ұсынды.

Кешке қатысушылар биыл жерлесіміз Сұлтанмахмұт Торайғыровтың еңбектерінің тандалып алғынуы – біз үшін үлкен мереке екенін атап өтті.

ЖҰМАТ ШАНИННІҢ ТЕАТРТАНУ ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫНДАҒЫ ҰЛТТЫҚ ИДЕЯ КӨРКЕМДІГІ

«Бұғынгі күнді түсініп-түсінүүшінде, болашақтың дидарын көзге елестету үшін де кешегі кезенге көз жіберуіміз керек» - деп Елбасы Н.Ә. Назарбаев айтқандай, кемел келешектің жарықтың гүміры өткен тарихымызды саралап, жаңғырту, ұлы тұлғаларды дәрілтеп болып саналады. Кешегі ел тарихы мен шежіресі, рухани мәдениеті үйгінгі қоғам үшін үлкен қазына, ұлықтың әнеге. Осында руханият мәдениетіне есімі алтын әріпен жазылатын тау тұлғалардың бірегейі – Жұмат Шанин.

Қазақ халқының ұлттық өнерінің дамуына зор үлес қосқан актер, музыкан, жазушы-драматург, еліміздің алғашқы режиссерінің бірі Жұмат Шанин туралы қанша жазыл-айтсақта артықтық етпейді.

Жұмат Шанин – қазақ саяхасына «Гамлетті», Пушкин шығармаларын әкеліп саҳналаған, өз замандастары Сейфуллин мен Майлинин, Әуезовтің шығармаларын қойған кәсіби режиссер. Ол алғашында Семей қаласында «Ес аймақ» деп атаптын театр труппасын құрады. 1924 жылы оның режиссура саласындағы алғашқы еңбегі «Арқалық батыры» пьесасы қала саяхасында қойылды. Ол кездегі қазақ зияяларының бөрі дерлік театр төңірегіне жиналатын. Хамиди, Брусловский, Затаевич секілді музыканттармен де тығыз байланыста болған. 1926 жылы Жұмат Шанин оку-ағарту Халық Комиссариатының қауылсымен Қызылорда қаласына тұнғыш кәсіби қазақ театрының режиссері әрі директоры болып тағайындалады. Осылайша ол қазақ кәсіби театр өнерінің алғашқы қарлығашы деп та- налып, есімі тарихта қалды.

Оның бойындағы төрөн, байыпты білім, тасыған талант, алғасыз қабілет оны өз заманының алдыңы қатарлы тұлғасына айналдырыды, замандастары, достары қызыға қарайтын беделді жан болды. Содан болар, «Қазақтың халық әртісі» атагы бірінші рет 1931 жыны Жұмат Шанинге, сосын Елубай Әмірзаков атты болған. 1936 жылғы Мәскеудегі қазақ өнері мен мәдениетінің онкүндік салары Жұмат Шанин өмірінде өшпестей із қалдырыды.

Саяси-әлеуметтік және қоғамдық істерге белсene қатысу Шаниннің ой-өрісін көнегейтіп, кейінгі режиссерлік әрі жазушылық

қызметіне ігі ықпал жасады. 1920 ж. Семей қаласында «Ес аймақ» труппасын басқарды. Режиссерлік өнер жолын осы труппадан бастаған Жұмат Шанин халық жыры негізінде жазылған өзінің «Арқалық батыры» мен С.Сейфуллиннің «Қызыл сұнқарларын» (1922) қойды; сонымен қатар өзі осы атальыш спектакльдерде Арқалық батырдың және Еркебұланның рөлін орындаады.

Бір бөлімді «Торсықбай» комедиясы 1925 ж. Семейдің «Тан» журнальда жарияланды. Бұдан кейін ол қазіргі Қазақтың мемлекеттік академиялық драма театрының директоры (1926) болумен қатар оның көркемдік жағын басқарды.

Жұмат Шанин қазақстандағы тұнғыш ұлт театрының негізін салып, оны ұйымдастыруды, сондай-ақ профессионалдық тұрғыда қалыптастырып, сахналық-шығармашылық жағынан өсу жолында зор еңбек сінірді. Алғашқы шығармашылық-ұйымдастырушылық қызметінен бастап Жұмат Шанин актерлер мәдениетін көтеруге, театр жұмысын белгілі бір жоспар бойынша жүргізуге, репертуардан тәрбиелік һәм идеялық-көркемдік сапасы жоғары драмалық шығармалардың орын алуына ерекше көніл бөлді. Бұл мәселелер «Қазақтың мемлекеттік театры», «Мемлекет театрының артисттері» (1927), «Қазақстан мемлекеттік театры» (1928), «Театр тарихынан» (1931), «Сахна техникасын менгерейік», «Сахна да шындықты тану» (1935) атты әр жылдары баспасөз беттерінде жарияланған мақалаларында жан-жақты қарастырылып қамтылды.

1927 жылы бір топ өнер шеберлерін бастап, Мәскеу қаласында өткен этнографикалық концертке қатысады, 1932 – 33 жылдары қазіргі Қыргыздың мемлекеттік академиялық драма театрында үйілдік (Бішкек қаласы) бас режиссері болды. 1934 ж. ашылған музыкалық театры (қазіргі Қазақтың мемлекеттік академиялық опера және балет театры) ұйымдастыруға қатысып, Қ.Жандарбековпен бірге Е.Г. Брусловскийдің «Жалбы», «Қызы Жібек» пен «Ер Тарғының» қойды.

Осы музыкалық спектакльдер Мәскеу қаласында өткен қазақ әдебиеті мен өнерінің онкүндігі кезінде жоғары бағаланды. 1936 жылға дейін осы театрдың көркемдік

жағын басқарған Жұмат Шанин алғашқы музика театр өнерінің қалыптасып дамуына да мол үлес қосты.

Жұмат Шанин қаламынан туған күрделі «Арқалық батыр», «Шахта» пьесалары XX ғасырдың 30-жылдары республикада жаңа үйімдаса бастаған көптеген қазақ театтрларының (Семей музыкалық драма театры, Қарағанды облысы драма театры, Шымкент облысы драма театры) репертуарынан орын алды.

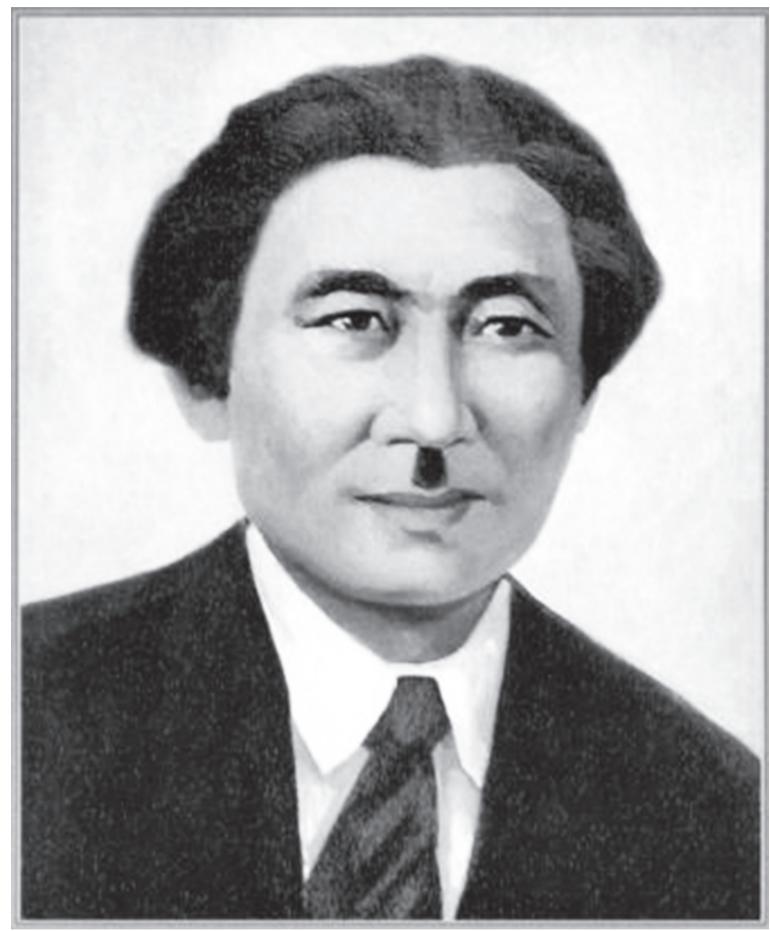
Осы жылдары алғаш рет қалалық театр спектакльдерін көреді. Бірақ көп ұзамай-ақ, патша үкіметінің жарлығымен Жұмат Шанин майдан жұмысына тартылады; одан туған ауылына 1917 жылы оралды. Сол жылдан бастап Қарқаралыда, Павлодарда (1921-22), Зайсанда (1922) және Семейде (1923) және ҚазАСР ОАК мүшесі болып, т.б. қоғамдық жауапты орындарда қызметті. Саяси-әлеуметтік әнене қоғамдық істерге белсene қатысу Шаниннің ой-өрісін көнегейтіп, кейінгі режиссерлік әрі жазушылық қызметіне ігі ықпал жасады. 1920 жылдары Семей қаласында «Ес аймақ» труппасын басқарды. Режиссерлік өнер жолын осы труппадан бастаған Шанин халық жыры негізінде жазылған өзінің «Арқалық батыр» (екі кешке арналған 2 бөлімді), «Айдарбек», «Баян батыр», «Өлімнен үмітке» («Шахта») т.б. шығармаларды қойды. Ұлттық тұнғылардың қоюда ән-күйлер мен тұрмыс-салттық, этнографиялық бояуды мол қолданды. Драмалық шығармада белгілі бір дәүір тынысы мен тарихи оқиға орнын, оған қатысатын кейіпкерлердің мінез табиғатын айқындалап ашуда пайдаланатын әр түрлі сахналық реквизитте (зат-бүйімдарға), декорация мен костюмге (ким-кешектерге) ерекше ден қойды. 1927 жылы бір топ өнер шеберлерін бастап, Москва қазақ қоғамында зиялы қауым қалыптасуының ұрпактар естегесінде сияқты сипаты болғанын атап айткан абзаз» - деп көрсеткен болатын.

Алаш зиялышарының Қазақ да-ласында ұлттық идеяны негіздегені жөнінде Елбасы Н.Ә.Назарбаев өзінің «Тарих толқынында» кітабының «Алаш мұрасы жене осы заман» атты тарауында: «ХХ ғасырдың басында ұлттық бірлікті нығайту идеясын алға тарткан рухани-зардели ігі жақсылар қазақтың ұлттық идеясын жасау міндеттін өз мойнына алды. Олар қоғамның түрлі тарағынан шыққандар, әрі ен алдымен дәстүрлі дала ақсүйектерінің өкілдері еди. ХХ ғасырдың басындағы қазақ қоғамында зиялы қауым қалыптасуының ұрпактар естегесінде сияқты сипаты болғанын атап айткан абзаз» - деп көрсеткен болатын.

Алаш арманы – бұғынгі Тәуелсіз Қазақстан! Ендеше біз, әрбір азаттық осы жүз жыл бұрынғы ұлттық ұлы идеялардың бұғынгі Тәуелсіз Қазақстанның да негізі ретінде берік орнығына мүдделі болуға тиіспіз. Өйткені Алаш идеясы – ұлттық идеология! Ол отаншылдыққа, мемлекетшілдікке, бірлікке үндейді. Алаш партиясының басты бес бағыты: Жерге ен алдымен қазақ ие болу керек. 2. Жердің астындағы байлығын қазақ пайдалануы керек. 3. Өз өнімін өзіңдерінде үлттық экономика, 4. Қазақ тілінің мемлекеттілігі, діні мен ділінің үстемдігі, 5. Білімнің дамуы, мінез осы бес бағыт бір ғасырдан кейін, бұғын де ете өзекті болып отыр. Алаш идеясы – ұлттық идеология. Ендеше үлт болып жұмылып, Алаш арманын іске ассыруымыз керек. Біз бұғынгі Тәуелсіз Қазақстанның бастауында тұрған, елімізді алғаш ұлттық санага көтерген Алаш арыстарын ардақтауымыз керек.

Өркениетті елдер тәжірибесі алдымен мемлекет құрауышы ұлттық идеяларын шешеді. Онсын үлт елдегі басқа этностардың басын бірліктірушілік сияқты қоғам үшін аса маңызды миссияны атқара алмайды. Бұл мемлекеттің ұлттық сипаты жағдайында ғана мүмкін бола алады. Жұмат Шанин де Қазақ өнерінің күретамырына ұлттық мүдде сипатымен адаптация жасалған. Ұлт болашағы үшін Ұлт өнерінің рухани құндылықтарын терең иерген азат мат ретінде қазір әлемдік деңгейден көріне алады.

Зейнулина А.Ф.
Ф.К., профессор
«Қазақ тілі және журналистика»
кафедрасының меншеруші

1917 жылдың 13 желтоқсаны қазақтың алғашқы заманауи үкіметінің - Алашорданың дүниеге келген күні. Алашорда үкіметтің құрылышы, XX ғасырдың басында қазақ даласында автономиялық биліктің болуы үлт-азаттық қозғалыс тарихында елеулі кезең болып саналады. Ғұмыры ұзақ болмаса да қазақтың тұнғыш үкіметті құрылышы, қазақ халқының мемлекеттікке лайықты ел екені паш етілді. Алаш арыстарының ең басты еңбегі – олар сол қын уақытта толықанды саяси партия мен үкіметтің құрып, өз халқының мүдделерін батыл қорғау жағына шыға алуында. Алаш қозғалысы заманауи маңызы бар құбылыс, оның идеялары мен бағдарламалары ұлттық мемлекеттік қалыптастыруды мақсат етті. Ел тағдыры таразыға түсken сын сағатта Әлихан Бекейханов, Ахмет Байтұрсынұлы, Міржақып Дулатов, Мағжан Жұмабаев, Жананша, Халел Досмұхamedовтер, Жұмат Шаниндер бастаған ұлт зиялышары қазақтың болашағы үшін шешуші қадам жасап, ұлы мұрат жолында ұланғайыр қайрат көрсетті.

ПОЛВЕКА В ОБЪЕКТИВЕ УНИВЕРСИТЕТА

Газета Павлодарского государственного университета «Білік» отмечает свой юбилей. Ровно полвека назад был издан первый ее номер.

1 сентября 1967 года – официальный день рождения университетского печатного СМИ. За это время вышло без малого 1000 номеров, сменилось 35 редакторов.

Сегодняшний студент вряд ли поймет, когда ему говорят слова вроде «стенгазета» или «информационный листок», а ведь именно из малоформатной двусторонней листовки, отпечатанной на желтеющей от времени бумаге, набран-

ной убористым типографским шрифтом, начинал свой путь наш «Білік».

Постепенно газета превратилась в полноцветное иллюстрированное, многостраничное издание, которое сегодня распространяется бесплатно среди студентов и сотрудников нашего университета.

В сложные 90-е газета прекращает выпуск и лишь в 1999 году возобновляет свою деятельность. До 2001 года газета именовалась «Знание». С началом нового тысячелетия произошел ребрендинг, газета получила свое нынешнее название – «Білік» и начала издаваться на

казахском и русском языках.

Естественным образом все эти годы газета освещала внутриуниверситетскую жизнь, чаиния студентов и преподавателей. Газета всегда напоминала, что в нашем вузе трудятся заслуженные и талантливейшие ученыe с большой буквы.

Со временем изменилась периодичность выхода, номер стал выпускаться раз в месяц. С развитием новых технологий издание верстается на компьютере и печататься офсетным способом, увеличилось количество цветных полос, в том числе обложка стала цветной.

Газета «Білік» – это хранитель истории многогранной жизни вуза, жизненно важных и памятных моментов.

Оглядываясь на полувековой юбилей нашей газеты, невольно задумываешься, что, например, для человека такой рубеж – не только повод осмыслить свои достижения, но и время пересмотреть свои приоритеты. Для нас – это повод понять, что ценного и вечного мы можем дать поколению грядущему. Мы уверены, что газета получит свое продолжение в молодых, ярких, самобытных ребятах, станет новой точкой отсчета в их творческой карье-

ре, первой ступенью освоения профессионального мастерства.

Видя, как преображается мир вокруг нас, наша газета имеет все предпосылки для выхода из ниши вузовского СМИ на уровень нового издания для города.

Имеет возможность сфокусировать все наследие индустриального Прииртышья через призму Павлодарского государственного университета и объектив газеты «Білік».

Руфина ТОРПИЩЕВА

МЫ С НЕТЕРПЕНИЕМ ЖДАЛИ СВЕЖИЙ НОМЕР ГАЗЕТЫ

В Индустриальном институте редакция в составе двух человек выпускала свою газету с символическим названием «Знание». На протяжении долгого времени редактором была Дудоладова Тамара Александровна, профессиональная журналистка, молодая, энергичная, красивая, интеллигентная женщина. Она практически самостоятельно формировалась содержание каждого очередного выпуска, что делать было очень не-

просто, поскольку газета выходила еженедельно. Именно поэтому редакция активно привлекала к формированию газеты проректоров, деканов, заведующих кафедрами и, естественно, студентов. Студенческий профком, комитет комсомола, партком и местком института были постоянными авторами институтской печати. Но ответственность за идеологическую выдержанность материала, этическую и моральную сторону заметок целиком ле-

жала на редакторе. В то же время все вопросы, связанные с выпуском газеты, она решала совместно с парткомом института. Мне, как заместителю секретаря парткома по идеологии, приходилось принимать участие в работе редакции газеты. На протяжении многих лет я подписывала очередной номер в печать. Кстати, работа редакции «Знание» в плановом порядке заслушивалась на заседании парткома института, за что-то газету хвалили, но очень часто подвергали критике.

Заметки в газете были небольшие, но чаще всего интересные и емкие. В них не было игривости,

пошлости, легковесности. «Знание» была серьезной газетой. Была колонка, где, как правило, размещалась информация об учебном процессе в вузе, научных и культурных мероприятиях, проводимых в его стенах, критиковалась работа столовой и гардеробной. Периодически в номер очередной газеты редактор включала рассказы, воспоминания, стихи преподавателей и студентов вуза, заметки о жизни студентов, проживающих в общежитиях института. Особо много интересных материалов было напечатано об участии наших студентов в строительных и механизированных отрядах.

Кроме того, в газете размещались самые актуальные новости из жизни города. Было много интересных фотографий, которые снимала сама Тамара Александровна. Газета «Знание» выходила раз в неделю небольшим тиражом, всего на две полосы, но я не могу вспомнить ни одного случая, чтобы очередной свежий выпуск лежал стопками невостребованным. Его разбирали как «горячие пирожки».

Тамара Николаевна ЗОЗУЛЯ
к.и.н., профессор
кафедры управления
и политологии

Университет үні мен шежіресі хақында «БІЛІК ГАЗЕТИНЕ - 50 жыл!»

С.Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университеттің студент жастары мен ғалымдарының білім мен ғылымдағы жетістіктерін, мағыналы да мәнді өмірлерін пашеттін «Білік» газетінің жарық көру шежіресіне - 50 жыл ! Газет - тарих, газет - дәуір үні. Тұтас бір елдің даму айнасы бола алтындақ құдіретке ие. Университет басылымының жаңа белесті жолға түсіп, серпінді қадам бастайтын шағы 2000 жылдардың басында Ел Тәуелсіздігінің қарқынды дамыған кезеңімен ұштасып жатыр. Бұрын «Білік - Знание» деп атапталып газет осы кезеңде үақыт талабын сай шұғыл түрде газет атаптын езгерту міндетті алға қойылды. Қотерілген мәселеге ректорат, ғылыми кеңес мүшесі, студент жастарға дейін өз үндерін қосты. Сол пікірталастар

мен таңдауларды дауысқа салудың нәтижесінде газетке жаңа атап беру көректігі шешілді. «Білік» деген атамен университет газеті жаңа бағыттасты. Басылым тарихын университет өмірінен беле-жарақтарынша тұрға мұлдем келмейді. Жаңа басылымда жаңа дауір бағытты. Осы күні газеттің дизайні де, жанрлық мақсаты да толығып өзгерді. Бұрын газет бетінде жарық көретін материалдар 90 пайызға дейін орыс тілінде шықса, енді газет материалдарының мазмұны мемлекеттік тілде шығарылу басылымдағы артты. «Білік» газетті университеттің үшін кез келген қоғамдық мәселені талқылауға арналған мінберге айналды. Үлттық рухани бағдаршам болу мақсаты келелі ойларға жетелеп,

Айтпақшы, газет атаптынан «Білік» деп атаптынан да өзіндік мәні бар. Терен білім алған студенттер көлешекте білікті маман болатыны сөзісін деген қағидаттан туған ой еді. Әсіресе «Білік» газеттің мазмұны мен мәні жағынан дамыған уақыты университетте «Журналистика» мамандығы ашылған кезде болды. Атамыш мамандықта түскен студенттеріміз тың ойлармен, соны серпінмен жақсылықтың жарышы бола білді. Олар газетте эксплюзивті материалдар мен сұхбаттар беріп, журналистік қабілеттің үштауға мүмкіндік алды. Сол кезде студент журналистираміз атап айтсақ, Әсель Жақсыбай, Зейнулин Жамбыл, Аяғанов Мұрат, Түгелбай Гулжанат, Бақпаев Эльдар, Қабиденов Рымбек, Танабасов Куандық, Нысанбекова Салтанат, Ернұр Тәткен т.б. қазір білікті де білімді журналисттер ретінде облыстық және республикалық БАҚ жүйелерінде қызмет жасап жатыр.

Жарты ғасырлық мерейтойын атап өткелі отырған газеттің мерекесі - жалпы университеттіміздің мерекесі. Газет өзі - бір күндік, сөзі - мың күндік дегендегі, көтерілетін көкейтесті әрі құрделі мәселелер үлкен резонанс туғызып, студенттер, магистранттар мен доктаранттар және профессор - оқытушылар арасында талқыланып, газет бетіне жиі жазылып жарық көріп отырса, руханияттық мәдениеттің жогары болатыны сөзісі. Ендеше, осы «Білік» газеттің алғашқы редакторы ретінде атап айтсақ, Әсель Жақсыбай, Зейнулин Жамбыл, Аяғанов Мұрат, Түгелбай Гулжанат, Бақпаев Эльдар, Қабиденов Рымбек, Танабасов Куандық, Нысанбекова Салтанат, Ернұр Тәткен т.б. қазір білікті де мазмұнды болуына тілекестін! Жазарымыз мәнді, айтарымыз нақты, қаламымыз қарымды, біліктілігіміз биік болсын!

Зейнулина А.Ф.
ф.ғ.к., профессор
«Қазақ тілі және журналистика»
кафедрасының менгерушісі

Преподавателям и студентам, авторскому активу, журналистам газеты «Білік» разных времён

От души поздравляю всех вас с полувековым юбилеем многотиражной газеты «Білік»! Все эти годы газета жила заботами старейшего вуза Павлодара и способствовала его становлению как одного из лучших в Казахстане.

В газете запечатлена история университета и основные этапы его становления. Можно без преувеличения сказать, что все эти годы она сияла «разумное, доброе, вечное». И сегодня газета, впитав опыт предшественников и добавив к нему динамики и креатива, остаётся уважаемой и любимой всеми, кто так или иначе связал свою жизнь с Павлодарским государственным университетом имени С. Торайгырова.

Желаю всему коллективу вуза и его газете благополучия и процветания!

Юрий ПОМИНОВ,
председатель Павлодарской областной организации Союза журналистов Казахстана, ассоциированный профессор
(доцент) ПГУ 2016-2017 учебного года.

Наша славная газета

Юбилей студенческой газеты я воспринимаю как огромное событие в жизни как самого университета, так и области в целом. Я знаю, что среди казахстанских вузов это одна из лучших газет.

Примечательно то, что газета несет знания студентам, ориентирует их на воспитание чувства патриотизма, знание истории народа, его культуры и обычая, поднимает и проблемные вопросы.

В этот светлый день – юбилей газеты «Білік» – хочется пожелать побольше острых и объективных материалов, чтобы штат работников редакции был увеличен, созданы все необходимые условия для плодотворной творческой работы, своевременное финансирование.

Коллективу медиацентра - здоровья и понимания студенческих чаяний!

Женис МАНАНБАЕВ,
Ваш постоянный читатель и друг редакции
к.ист.н., профессор кафедры журналистики,
почетный журналист Казахстана

«БІЛІК» ГАЗЕТИНЕ - 50 ЖЫЛ

С.Торайгыров атындағы Павлодар мемлекеттік университетіндегі «Білік» газетінің жарық шықынаны 50 жыл уақыт болды. Алғашқы нөмірі 1967 жылдың 1-қыркүйегінде жарық шығып, оқырмандарға жол тартты. Содан бері жарты ғасыр уақыт етіп, 35 редактор ауысыпты.

«Білік» газетінің ең басты міндеті - университете орын алғып жатқан ерекше жаңалықтарды, болған өзгерістерді қоғытушылар мен студенттерге баяндау. Сонымен қатар, оқу орын қабыргасында болған жағымды жаңалықтар мен белсіліп, студенттердің жеткен «жетістіктерін насиҳаттау, аттарын шығару. Сонымен қатар, осы оқу орынның әрбір басқан сөтті қадамын бағамдағап, тарихта қалыпты шекіз үлес қосуда. Басылым осы міндеттін толықтай атқарып келеді деп ойлаймын.

«Білік» газетінің тағы бір ерекшелігі - көптеген жас журналистер осында тәрбиеленіп шығып жатыр. Бұғанде облысымыздың телеарналарда, газеттерде және электронды сайттарда жұмыс істеп жүрген журналистердің көбі осы редакциядан еткендер. Олар журналистиканың қыры мен сырын осы оқу орын қабыргасында жүріп-ақ менгере бастады. Бұған әрине «Білік» газетінің қосқан үлесі зор. Тіпті, осы шаңырактан тулеп үшіп, республикалық бұқаралық ақпарат құралдарына көтерілгендер қанша ма. Міне солардың көбісінің тыңрақ алды туындылары осы «Білікті» жарияланған десем артық айтқандық болмас.

«Білік» газетінің шығармашылық ұжымын осы атаулы мерейтойымен құттықтаймын. Қаламдарыңыз үшты болып, жазатын жағымды жаңалықтарыңыз көп болсын!

Мұхит ОМАРОВ
Қазақстан Журналистер
одағының мүшесі

БІЛІК - ГАГАРИНСКИЙ СТАРТ СТУДЕНЧЕСКОЙ ЖУРНАЛИСТИКИ

Уважаемые коллеги, примите самые искренние поздравления по случаю юбилея газеты «Білік»!

Для печатного издания университета 50 лет - это серьезный срок. Газета «Білік» стала авторитетным, интересным изданием.

Актуальность, острый ум, современный и творческий подход, доступная и качественная информация делают газету «Білік» интересной как для студентов, так и для преподавателей.

Редакция газеты также принимает участие в подготовке будущих журналистов, давая возможность студентам попробовать свои силы в написании материалов и пройти первую практику в газете.

Особо хочется подчеркнуть взвешенную позицию и стиль работы редакции, содержание и качество материалов и фотоснимков!

Желаю дружному коллективу редакции множества разнообразных тем и событий, новых творческих находок, успешного развития и благодарных читателей. Здоровья и благополучия вам и вашим близким!

Ксения МИХЕД
Главный редактор
областной еженедельной газеты
«Обозрение недели»

ФАКТЫ

1) Пилотный номер газеты «Знание» вышел в свет 1 сентября 1967 года.

2) Первые номера издавались на двух полосах, тираж - 1000 экземпляров, периодичность - один номер в неделю.

3) Первый редактор Леонид Борисович Вереславский, проработал в этой должности четыре года.

4) В марте 1969 г. при активном участии студентов был создан пресс-центр, который значительно оживил газету, сделал разнообразнее ее публикации.

5) 20 лет - с 1972 по 1992 годы - редактором газеты «Знание» была Тамара Александровна Дудоладова.

6) Придавая значение не только текстовой информации, редакцией газеты «Знание» в 80-е годы был сформирован корпус фотокорреспондентов.

7) С декабря 1992 года редактором газеты становится В. Ковтунец, который принес ряд изменений, самое значительное из них - впервые на страницах газеты появилась статья на казахском языке – Н. Назарбаев «Армысын, Наурыз!».

8) В период оптимизации высшего образования с 1993 г. по 1998 г. газета прекращает свое издание. В 1999 году по инициативе администрации ПГУ им. С. Торайгырова и ПаУ возобновляет свою деятельность. В этот год она являлась органом двух вузов, а с 2000 г. – органом ПаУ.

9) С апреля 2001 года по инициативе ректора университета Ерлана Арын стала издаваться газета «Білік» на казахском и русском языках.

10) Газета «Білік» - орган Павлодарского государственного университета им. С. Торайгырова, сохранившая лучшие традиции газеты «Знание». Издается ежемесячно на 12 полосах тиражом – 700 экземпляров.

11) За 50 лет существования газеты было выпущено более 900 номеров.

12) За полвека газету возглавляли 35 редакторов.

Продолжаем рубрику «Глагола творческая сила», в которой публикуются произведения студентов кафедры «Русская филология», написанные в рамках дисциплины «Литературное творчество». Вашему вниманию представляются художественные тексты Татьяны Дорошенко, с чьим творчеством Вы уже знакомы по предшествующим материалам данной рубрики. Татьяна в 2017 году успешно завершила обучение в нашем университете. Надеемся, что произведения Татьяны затронут струны Вашей души (рождественский и пасхальный тексты - в первую очередь, коснутся Вашего сердца, а другие - Вашего ума), побудив задуматься о своей жизни.

***

Рука соскользнула по морщинистому лбу, сматывая седые волосы:

- Расскажи, расскажи еще, - слышался умоляющий шепот молодой девушки.

Старушка улыбнулась, добавляя морщинок вокруг бездонно голубых глаз, наполненных мудростью и неугасаемым огнем любви, на которую способны лишь сердца, пережившие много боли:

- Да что тут рассказывать, внученька? Тяжело было тогда жить, а умирать сейчас еще тяжелее.

- Не говори так, - возразил сдавленный шепот.

- Помню, когда мне было столько же, сколько и тебе сейчас, молодые совсем не думали о смер-

ти. Люди гибли прямо на глазах от голода и холода, в день приходили сотни похоронок и почти с каждого двора слышался плач о погибшем. А я почему-то совсем не думала о смерти, наверное, потому что человек ко всему привыкает, и к ее незримому присутствию тоже.

Мы танцевали, танцевали под дальний грохот снарядов, на холодном полу босые, в лохмотьях, мы глотали морозный воздух ртами, неделями не чувствующими пищи, так жадно, что холод обжигал легкие, но жизнь горячим потоком струилась в нас, - старуха рассмеялась. - А сейчас? Посмотри на меня сейчас, разве я живу? Разве это жизнь? Мне бы танцевать, танцевать, вот только ноги отказали... да, - протянула она, - тело подводит, а вот душа, внученька, все

еще готова танцевать. Поколение у нас такое: мы танцуем под звуки смерти, - бабушка уже не улыбалась. Она замолчала, прикрыв глаза от усталости, и заснула.

Девушка, почувствовав это, поправила одеяло, поцеловала бабушку, выключила лампу у ее изголовья и вышла, прикрыв дверь.

В эту ночь старушке приснится чудесная мелодия где-то вдалеке, и она танцующей походкой пойдет на звук.

В эту ночь девушка не уснет до самого утра, размышая о смерти, а наутро обнаружит тело, покинутое душой, освобожденной, чтобы танцевать в вечности.

Татьяна ДОРОШЕНКО

Сидящий напротив

...Время искать ответ и менять сгоревшие лампочки

Земфира

Косой луч солнца соскользнул с подоконника прямо на вьющиеся волосы голубоглазой девушки, которая отрешенно гладила кота.

- Нужно заменить тебе лампочку, - тихо заметил сидящий напротив.

- Угу, - безразлично ответила девушка, все еще погруженная в раздумья.

- Ну, я пошел, - скорее вопросительно, чем утвердительно прозвучал мужской с хрипом голос.

- Как думаешь, что такое любовь? - произнесла она, очнувшись.

- Хм, - криво улыбнулся сидящий напротив, словно давно ждал этого вопроса, даже готовился,

- Маленький домик, манящий аромат булочек и кофе.

Лай сквозь пелену птичьих напевов. Мягкие цвета рассвета и пестрые цветы...

Теплый плед. Интересная книга. Камин и ритмичная дробь теплого дождя за окном...

Резкий запах парфюма, хаотично загорающиеся окна в многоэтажках, шум двигателя, скорость и резкие порывы ветра...

Звездное небо. Скамейка в самой глубине парка. Теплые руки, стук сердца и свет фонарей...

Родные просторы. Торжественная мелодия гимна. Развевающийся флаг. Чистое небо и запах свободы...

Наверное так, очень размытое понятие, а ты как думаешь?

- Любовь... не знаю, может, желание заменить сгоревшие лампочки.

Фольклорная сказка

Давным-давно в некотором царстве, в некотором государстве жила-была очень бедная женщина, и было у нее семеро сыновей и семь дочерей, их изба была настолько бедна, что дети спали на холодном земляном полу.

И пришел в дом женщины черт и попросил отдать ему на воспитание младшую дочь, рыжую худенькую девочку, взамен обещал несметные богатства.

Согласилась бедная женщина, и стали они жить-поживать богато, построили новую избу, вот только тосковала женщина по кровиночке, да делать нечего.

Унес черт рыженькую девицу к себе и стал воспитывать, учить ее злу-злодеянию, и выросла девочка прекрасной девушкой с длинными рыжими волосами, и была красавица ведьмой.

Пришла ведьма в родное село, чтобы вершить зло. Увидела ее мать, решила спасти дочь от зла.

Однажды вошла ведьма в поле и выжгла все дотла, не знала она, что на поле зерно давно измельчало.

Прознала женщина о проделках дочери и попросила детей построить на поле амбар, в котором все село будет хранить зерно. Управились ее дети за ночь, потому что ведьма расчистила поле, и все село было благодарно ведьме, и впервые слышала ведьма похвалу.

И решила ведьма наслать бурю, и узнала о ее планах мать и велела детям построить мельницу, и перемолола мельница все зерно во время бури, и были благодарны люди ведьме, и впервые у ведьмы появились друзья.

И заплакала ведьма слезами раскаяния, и пошел дождь. Наполнил дождь опустевшие реки, и просили люди ведьму остановиться в селе. Вернулась ведьма к матери, и стали они жить-поживать да добра наживать.

Профессор кафедры русской филологии О.А. ИОСТ

Почему при ходьбе голуби кивают головой? //

Чтобы лучше видеть

Если заставить голубя идти, завязав ему глаза, он не будет качать головой. На бегущей дорожке голуби тоже перестают кивать. Зато при переноске в руках они, наоборот, начинают едва заметно ею покачивать. В норме голова птицы в начале каждого шага смещается вперед и фиксируется. Пока тело ее «догоняет», птица наблюдает окружающее с неподвижной точки. Так легче разглядеть детали и заметить небольшие движения, указывающие на возможную опасность.

Делфиндер киссон ауруларынан зардап шеге ме?

Иә, бірақ өте қатты емес Адам аквалангымен су астында болса да жер бетіндегідей тыныс алады, барлық таза ауа өкпе арқылы өтеді. Сонымен қатар, аудағы азот қанды қанықтырады, тез көтерілуімен «шүйл» қауіпін тұдырады. Дельфин мен китте азоттың бір бөлімі ғана бар - олар суға түсі алдында демалады. Су астында олар негізінен оттегімен тіршілік өтеді. Алайда, 2011 жылдың қараша айында америкалық ғалымдар теңіз жағасындағы өлі дельфиндердің тіндерінен азот көбіршіктерді тапты. Биологтардың пікірінше, олар киссоннан өлі әбден мүмкін.

Зачем киты выпрыгивают из воды?

Точно неизвестно

Существует несколько гипотез. Согласно наиболее распространенной, такое поведение позволяет китам избавиться от части накожных паразитов и обрастательей. Другая гипотеза гласит, что прыжки — часть социальных и/или брачных демонстраций.

Почему генерал-лейтенант выше генерал-майора, хотя майор выше лейтенанта?

Потому что генерал-лейтенант был заместителем главнокомандующего, а генерал-майор лишь командиром соединения

Первоначально воинские звания обозначали лишь круг обязанностей, возложенных на того или иного командира. Того, кто отвечал за весь флот, называли генерал-адмиралом, а командира полка — полковником.

Майор (от лат. *major* — «больший») отвечал за батальон, капитан за роту. Лейтенант (от франц. *lieutenant* — «заместитель») был его помощником.

Теперь о генеральских чинах. Верховным главнокомандующим был генерал-фельдмаршал, а его помощник или заместитель, в полном соответствии с русским значением слова «лейтенант», носил звание генерал-лейтенанта (в российском Военном уставе 1716 года — генерал-фельдмаршал-лейтенант). Что касается чина генерал-майора, то он был введен по другой схеме — так сказать, не сверху вниз, а снизу вверх. В русской армии существовало генеральское звание бригадира, то есть командира бригады, состоящей из 2-4 полков. Опять же в соответствии со значением латинского слова «майор» (то есть больший) полководца, командовавшего более крупными соединениями, назвали генерал-майором. Большой-то он больший, но до заместителя главнокомандующего (генерал-лейтенанта) не дотягивал.

Ең алғаш шоколад қайда және қашан дайындалды?

Осыдан 4000 жыл бұрын орталық Америкада

Бұл какао бұршақтарынан дайындалған өнімнің ең алғашқы түрі. Шындығын айтқанда, ежелгі шоколад қазіргі кездегідей емес. Ол сүйкі және ашы болды. Себебі үндістер оған шили бұрышын қосқан. Бұл сусын көбінесе салттық мақсаттарда қолданылады.

Отчего бумага желтеет?

Из-за окисления целлюлозы в ней

Цвет многим химическим соединениям придают содержащиеся в их молекулах хромофоры — от греческих слов «хрома» (цвет) и «феро» (несу). Обычно это группы из двух-трех атомов, которые поглощают световые волны определенного цвета. В 2012 году итальянские ученые рассчитали, что за пожелтение бумаги отвечают хромофоры, состоящие из атома углерода, связанного двойной связью с кислородом и одной связью с водородом. Такие группы образуются в процессе медленного окисления целлюлозы кислородом воздуха.

Неге түйелердің бірінде екі өркеш, ал кейбірінде бір өркеш?

Белгісіз

Бір өркешті түйе нар деп аталағы. Ол Солтүстік Африка мен Оңтүстік-Батыс Азияда мекендейді. Екі өркешті түйе (айыр түйе) Орталық және Орта Азияда мекендейді. Бұл жануар өркештерінің санынан басқа, дәне сәйкестігімен және жундерінің үзындықтарымен де ерекшеленеді. Екеуінде де эмбрион шағында өркеш бітеді. Бірақ нардың өркештері біреу болып қалыптасады. Осы тұжырымдама екі өркешті түйені анағұрлым ертерек пайда болған ерекшелік, ал бір өркештің кейінгі эволюциялық жетістік деген болжамға негіз береді. Шынымен де, нарға екі өркештің қосылуы қандай пайда әкелетіні түсініксіз.

КАК ДОБЫВАЮТСЯ БИТКОИНЫ ИЛИ ЧТО ТАКОЕ МАЙНИНГ

После 2016 года в СМИ то и дело мелькают новости, связанные с криптовалютой в целом или её самой популярной единицей – Биткоином. Давайте разберёмся, что это такое и как стать майнером. Майнинг (с англ. mining) буквально понимается как добыча ископаемых, разработка в шахтах. Однако нас с Вами интересует другое определение – процесс добывания криптовалют под названием BitCoin (Bit+coin).

Биткоин представляет собой международный электронный эквивалент национальных денежных средств и была создана в 2009 году. Данная валюта уникальна и имеет ряд особенностей.

Со временем огромного роста популярности крипто денег появилось большое разнообразие и других криптовалют с аналогичной системой добычи, к примеру лайткоин (litecoin) майнинг, доджкоин (dodgecoin), эфириум и тому подобные.

С технической точки зрения процесс добычи данной электронной криптовалюты представляет собой расчёт хэша блоков заголовка с помощью ресурсных мощностей компьютера. В частности, для заработка нужны ресурсы графической видеокарты. Эмиссия Биткоина и других криптовалют ограничена алгоритмически и не может быть преодолена: всего в мире может одновременно существовать максимум 21 000 000 блоков данной валюты. Таким образом, чем больше людей начинают зарабатывать деньги на майнинге, будь то Биткоин, Лайткоин, Дэш, или что-то ещё, тем сложнее каждому из них добыть эти ресурсы в дальнейшем.

Сама по себе единица BitCoin состоит из множества частей, которые можно генерировать по отдельности, таким образом, выстраивая некую последовательную цепочку из частей «правильного» хэша, в конечном счёте получая искомый результат. Некоторые манимейкеры уже создали свои собственные майнинговые «фермы», зарабатывающие до 10 000 долларов ежемесячно, просто поддерживающая работоспособность железа и целостность системы. Но мы знаем, что старт такого бизнеса довольно сложен из-за необходимости первоначальных вложений. В связи с этим пользователи сети интернет, которые хотят заниматься заработком на видеокарте (майнингом) объединяются в пулы (pool) – группы в рамках единой системы для более эффективной добычи криптовалюты.

КАК РАБОТАЮТ ШАХТЕРЫ

Суть майнинга заключается в том, что компьютеры, находящиеся в разных точках Земли, решают математические задачи, в результате которых создаются биткоины. Процесс их добычи не контролиру-

ется единственным выпускающим центром, а распределенность обеспечивает безопасность.

Все биткоин-переводы записываются в общедоступный лог транзакций. По цепочке они передаются майнерам, чья работа состоит в том, чтобы подобрать из миллионов комбинаций один-единственный хэш, подходящий ко всем новым транзакциям и секретному ключу, который и обеспечит майнеру получение награды в 25 биткоинов за раз. Множество «добычников» одновременно борются за награду, пытаясь первыми угадать хэш. Как только хэш угадан, блок со всеми транзакциями закрыт, майнеры переходят к следующему.

Хэш, который ищут майнеры состоит из хэша предыдущего блока, суммы хэшей транзакций за последние 10 минут и случайного числа, которое майнеры меняют, чтобы итоговый хэш удовлетворял условиям системы. Именно изменение этих условий и определяет сложность нахождения хэша, они изменяются раз в 2016 закрытыми блоками и автоматически подбираются так, чтобы расчёт каждого 2016 блоков занимал 2 недели.

После того, как рассчитаны блоков подряд, денежные переводы, включённые майнерами в самый первый из этих блоков считаются подтверждёнными, однако, многие магазины считают достаточным условием вычисление одного или двух блоков с участием нужной транзакции.

Майнеров можно сравнить с теми, кто раздает файл на закрытом торрент-трекере. Именно они обеспечивают работу p2p-сети – дают возможность любому желающему загрузить фильм или музыкальный альбом, получая за это рейтинг, а, значит, и возможность в будущем скачивать файлы у других. В случае с BitCoin, майнеры, играющие роль «раздающих», поддерживают работу денежной системы: проводят транзакции и сохраняют «договоренность» о едином состоянии всей сети. Только за вложение ресурсов они получают не эфемерный рейтинг, а биткоины, легко конвертируемые в реальные деньги.

КАСКА И КИРКА

Сложность растёт так как всё больше усилий затрачивается на майнинг – всё больше и больше мощностей включаются в игру. Первоначально для майнинга хватало простого домашнего компьютера, затем «цифровые шахтеры» перешли к расчету на топовых игровых видеокартах, а потом и вовсе к специализированным устройствам для майнинга. Сначала это были просто перепрограммированные чипы, а затем в использование вошли ASIC, интегральные схемы специального назначения, отличающиеся высокой скоростью расчёта хэшей и низким энергопотреблением.

Особенность криптовалют в их неустойчивом курсе – за день он может подняться или упасть на несколько процентов. В начале 2017 года биткоин стоил 970 долларов, в июне – уже 3000 долларов, сей-

час валюта снова подешевела. Резкие скачки биткоина очень сложно предсказать, это происходит постфактум. Например, апрельский скачок связывают с тем, что Япония официально признала биткоин.

Одну криптовалюту можно обменять на другую или на привычные доллары на специальных биржах. В городах действуют даже физические обменные пункты, где можно в буквальном смысле сдать биткоины и получить купюры. Реальные деньги приходят на рынок биткоинов через крупных инвесторов, которые хотят вложитьсь в криптовалюту без строительства «ферм», а также через нелегальные рынки. Практически весь «тёмный» интернет сейчас торгует наркотиками через криптовалюты, рассказывают майнеры.

Есть фирмы и магазины, которые уже сейчас принимают биткоины в качестве оплаты. На них можно покупать машины, автобусные туры по Европе, арендовать квартиры, посещать буддийский монастырь и делать многое другое.

КАК ЗАРАБОТАТЬ МАКСИМУМ

При использовании для майн-

нинга своего железа максимальный заработок обеспечивали следующие несколько составляющих:

- Количество компьютеров, над которыми Вы реально (физически) есть контроль;
- Мощность оборудования, а именно видеокарт, производитель и модель видеокарты. Изначально продукция nVidia гораздо слабее по тем параметрам, которые нужны майнеру, поэтому позволяют заработать не так много, хотя и общепринято, что для видеоигр лучше именно видеокарты от данного производителя. Но проблема была решена созданием разного софта под каждый тип видеокарты, позволяя оптимизировать железо с настройкой именно под майнинг криптовалют;
- Время работы софта. Банально, но тоже считается составляющей успеха, как больше зарабатывать на майнинге.

Использование для майнинга своего железа – это первый самый древний (а теперь уже даже чуть ли не бородатый и поросший мхом) способ добычи крипто валюты. Развитие облачных технологий помимо облачных хостингов и медиа хранилищ позволило практически любому человеку приобщиться и к облачному майнингу. Несмотря на то, что он требует символьических вложений, в любом случае доступных абсолютно каждому человеку и быстро окупаемых, преимущества предоставляемых технологий возможностей трудно переоценить.

ДЕНЬГИ

1 BTC БИТКОИН В KZT ТЕНГЕ
НА 25.09.2017
1349 784,233

Сложное оборудование потребляет большое количество электроэнергии. На сайтах есть калькуляторы, где можно задать параметры видеокарт, валюту и цену на электроэнергию и посчитать, когда окупится оборудование и сколько «ферма» будет приносить прибыли в месяц. При этом майнеры постоянно ищут различные незаконные способы не платить за электроэнергию и украдать её.

Особенность криптовалют в их неустойчивом курсе – за день он может подняться или упасть на несколько процентов. В начале 2017 года биткоин стоил 970 долларов, в июне – уже 3000 долларов, сей-

ТОП-7 криптовалют 2017 года

1. Bitcoin (BTC)

Родоначальник цифровых денег. Его по праву называют королем среди остальных криптовалют, достигшим ошеломляющего объема в 3,8 миллиарда долларов. Текущая стоимость монеты составляет 2557 долларов, что выгодно отражает доминирующее положение Bitcoin на рынке криптовалют. Его капитализация неумолимо растет и превышает на сегодняшний день показателя в 45,5 миллиарда долларов.

2. Ethereum (ETH)

Эфириум представляет собой платформу, при помощи которой осуществляются смарт-контракты. Стоимость одной монеты составляет примерно 343,3 доллара, а капитализация достигает цифры в 35 миллиардов долларов. На популяризацию Ethereum влияют два фактора: деятельность торгово-инвестиционной сети eToro, сделавшей возможным торги ETH/USD, и создание Enterprise Ethereum Alliance (блокчейн-объединения, в которое входят Microsoft, Accenture и Intel).

3. Litecoin (LTC)

Напоминает по структуре Биткоин и функционирует за счет открытого секретного кода peer-to-peer. Стоимость монеты составляет 45,59 доллара, а капитализация достигает отметки в 2,3 миллиарда долларов. Стабильность и перспективный рост Litecoin делает его интересным для новичков, открывающим для себя прелести криптовалютной игры.

4. Monero (XMR)

Новичок на рынке криптовалют, который появился в апреле 2014 года. Хорошо зарекомендовал себя в среде майнеров. Полностью конфиденциальный альткоин, капитализация которого достигла отметки в 734,8 миллиона долларов. Стоимость монеты составляет 50,06 доллара.

5. Dash

Достаточно новая криптовалюта, которая ранее носила название Xcoin, затем Darkcoin, а теперь превратилась в Dash. Ее популярность связана с возможностью проведения мгновенных транзакций, крайне высокой степенью защищенности и внесением изменений в криптовалюту на основе голосования всех ее владельцев (Decentralized Governance). Капитализация Dash на рынке составляет 1,3 миллиарда долларов, а стоимость монеты достигает 183 доллара.

6. Ripple (XRP)

С ее помощью проводятся основные валевые транзакции, а сама технология основана на «доверительном принципе». Это связано с открытым исходным кодом, благодаря которому вы можете мгновенно поменять Ripple на иной биткоин, если заметите существенное колебание курса. Капитализация валюты на рынке составляет 10,7 миллиарда долларов, а стоимость монеты на сегодня достигает 0,281 доллара.

7. Byteball

Принцип работы основан на технологии блокчейн, хранящей данные о проведенных транзакциях. Byteball майнинг не предусматривает, поскольку работает на основе DAG, при котором все действия подтверждаются доверенными пользователями. Самое интересное, что она бесплатно раздается владельцам биткоина, официально подтвердившим свой кошелек. Рыночная капитализация криптовалюты достигла 775 долларов.

РЕЛИКТІ ШАҒАЛАНЫ ІЗДЕСТИРУ

Павлодар Ертіс өнірінде шағаланың өте сирек кездесетін түрі мекендейді. Ол – реликті шағала. Бұл жұмбасқұс қанаттылар әлемінің ежелгі өкілдерінің бірі болып табылады. Олар жиырма миллион жылдан астам өмір сүріп келеді.

Ең бірінші реликті шағаланы 1929 жылы швед галымдары Гобби шолтінің онтүстігінде тапқан болатын. Бірақ, олар бұл құсты қара басты шағала деп ойлаған. Сол кезде Эйнар Леннерберг оны реликті деп атаған. Кейін кеңес және америкалық басқа екі орнитолог бұл құсты қарабасты құлекеш пен күреноң болаланың гибриді деп есептеп, қате қорытынды жасады.

Қырық жыл ішінде көптеген экспедициялардың біреуі болсын осындай құсты кездестірмеген. Швед галымдарының тапқан

ауданының Ақку ауылының маңында орналасқан Ақсор көлінде байқалды.

Ендігі мақстас - Ақсор көліндегі реликті шағаланы қазіргі уақытта кездестіруге болатынына және оны суретке түсіруге болатынына көз жеткізу.

Танертең ерте сол көлдің жағасына бет бүрдік. Онтүстікке қарай 102 шақырым жүріп, бірнеше шақырымға созылған көл айданын көрдік. Ақсор көлі терең емес, оның суы асты-түздө. Суга жақындаған бастағанда батпақты

шиңдалған тәжірибесі арқылы қайықтан бақылау қажет болды.

Еш ойланbastan ол көліктен үрлемелі қайықты алып шығып, шағалаларды іздеуге аттанды. Арапалың біріне қайықпен жақында, ала-құла сан алуан құстардың арасынан бізге қажетті құсты таныды. Реликті шағала қарабасты құлекештің кішкентай қөшірмесі секілді болып келеді. Ол көзтартарлық құс: арқасы мен иығындағы қанаттары көкшіл, күйрек маңы, мойның және денесінің астынғы жағы ақ, басы қара, көздерінің маңы ақ, тұмсығы мен аяқтары қою қызыл түсті. Оның тұмсығының түсі ғана басқа құстардан ерекшеленетін секілді.

Құстар ерікіз бір қалыпта тұрды. Қайықта отырған адамды байқаған жақын манда орналасқан үлкен қарқылдақ шағалалар қатты дыбыс шығара бастады. Үлкен жылдамдықпен қанатымен немесе тұмсығымен шұқызысы келгендей айналды.

Үлкен қарқылдақ шағалалар өзін дүшпанин жақсы қорғайды. Сондықтан реликті шағалалар анағұрлым мықты, отарлық құстардың қасында мекендейді.

Кейін реликті шағалалар фотосуреттерінен жұмыртқасын, жаңа жарып шықкан балапандарын байқады. Сондықтан Ақсор көліне шағала балапандарын басып шығару үшін үшшіп келді деп айтуда болады. Дерек көздерінің көбінде олар Онтүстік-Шығыс Азияда қытайды деп жазылған.

Шағалалар өздерінің ұяларын жағалаудан алсырақ орналасқан арапалдарда салады. Ақсорлық арапалдар осы талаптарды қанағаттандырады. Олар жағадан

құссы туралы ұмытылып кетті. 1968 жылы ғана Алакөл көлінде шағаланың бұл түрі табылды. Бұл жаңа ылды атмалылық орнитолог Ернэр Өуезов ғылыми журналға шығарған болатын. Осы уақыттан бастап Алакөл көлі әлемге әйгілі болды.

Сол уақытта Забайкальеда Зун-Торей мен Барун-Торей көлдерінде реликті шағалалардың таяны екі мекені табылды. Міне, 2005 жылы шағала Лебяжі

сорға бата бастаисын. Ол сордан өздігімен шығу мүмкін емес.

Ақсорда құстардың бірнеше түрі ұялаған. Оның үш аралында бізтұмсықтардың, қарабасты құлекештердің, көкшіл шағалалардың, үлкен қарқылдақ шағалалардың «құс базарын» байқадық. Көлдің жағасынан реликті шағалаларды бақылау қынын екенін атап айтуда көрек. Бұл жерде фотоаңшы Қарімжан Жекеновтың

жарып шықкан балықтармен қоректенеді.

Біздің келгеніміз үлкен қарқылдақ шағалаларға қарағанда реликті шағалаларға мазасызың келтірмеді. Үлкен қарқылдақ шағалалар бізді дауысты айқаймен қарсы алды. Осы айқайды ести тұра бұл құсты неліктен қарқылдақ деп атағанын түсіне бастаисын. Құстан басымызды айнала үшшіп «гррак – гррак – чегреввав» деп қатты айқайлады.

Үлкен қарқылдақ шағалалар – ете әсем құс. Денесінің астынғы жағы қаймақтай ақ, арқасы көкшіл, ал басы қара, желкесінде кішкене айдары бар. Тұмсығы тұра ашық қызыл келген, күйрекі айыр, сүр түсті қанаттары ұзын және жіңішке. Аспанда керемет ұшады, ал жерде жүрісі жаман.

Үлкен қарқылдақ шағалалар көбінесе теңіз бен мұхит жағалауларында және жер шарының арапалдарында мекендейді, ал материктің ішінде тек Қазақстанда, Орталық Азияда, Монголияда және Солтүстік Америкада ғана мекендейді.

Үш арапалдың біреуіндегі толығымен бізтұмсықтар ұялаған. Бізтұмсық – экзотикалық құс. Ақ-қара боялған ірі балшықты, басы

қара, аяқтары ұзын, үстіне қарай көтерілген ұзын және өткір тұмсық. Женіл, жылдам және айлас ұшады. Жақсы шомылып, тіпті сұнғы алады. Суға суды шашыратып қонауды.

Бізтұмсықтың жағалауда орналасқан жасыл балдырларда тығылған балапандарын бақылаған қызықты. Қауіпті байқаған құстар балапандарын айқаймен ескерткендегі. Балапандары тұмсықтарын балдырларға тығып, қозғалмай тұрса, бізтұмсық аналары аспанда айнала ұшты.

Балапанның өзі қызыты және сүйкімді. Қолыңа алып сипалағын келіп тұрады. Тұмсығы кішкентай болсада үстіне қарай қайырылған. Бізтұмсықтың балапанымын деп айтап тұрғандай.

Осы күні түсте бақылаудың барлығы аяқталды. Қойын дәптеріне қажетті жазбаларды жасаған орнитолог Сергей Чикин: «Бұл шағала өте сирек кездеседі. Біздің жолымыз болды. Орнитологияның зерттемелер жасау қажет», деді.

Көлде біз бір күн болдық. Бірақ, оның өзі шіркей мен масаның шағуынан «толық ләззат» алғанға жеткілікті болды. Ал, шынына келетін болса, біз облысымызды осындай бірегей сирек кездесетін реликті шағаланың мекендейтінін мактандыруға мекендейді.

Бұл құстардың сан алуан түрлілігін есепке ала отыра, қарапайым адамдарға оны үғу киін. Бірақ, олар біздің ортақ табигатымыздың байлығы болғандықтан осы құстармен таныса бастау керек.

Надежда МАЙБА
Фото: Қарімжан ЖАКЕНОВ
Аударған – Тілеуберді Сахаба

ХУДОЖНИКИ МОСКВЫ И ЛЕНИНГРАДА

В Павлодарском областном художественном музее открылась выставка московской и ленинградской школы живописи «Художники Москвы и Ленинграда», экспонаты которой хранились в фондах музея около пятидесяти лет.

В очередной раз художественный музей открыл новые грани творчества живописцев, чьи имена достойно представлены в традиции российской художественной школы и реалистической живописи.

История коллекции музея охватывает период с 30-х по начало

90-х годов двадцатого столетия.

Выставлены работы около пятидесяти живописцев и десяти скульпторов, вошедших в историю этого периода. Среди них такие авторы, как Ефим Чепцов, Николай Лапшин, Юрий Полянский, Майя Копытцева, Анатолий Левитин и другие.

Многие полотна выполнены в неброской цветовой гамме, лишь несколько картин переливаются яркими и насыщенными тонами. Одной из таких можно назвать картину известного искусствоведа, музейного деятеля и в первую очередь живописца – «Куст цвету-

щего сирени» Игоря Грабаря. Она с первых минут цепляет за душу и будто греет своим теплом - именно то, чего не хватает в эти дождливые осенние дни.

Можно бесконечно говорить о красоте данной выставки и мастерстве представленных авторов, но лучше всего взглянуть на это своими глазами, ведь только жи-

вое общение с искусством дарит самые искренние и чистые эмоции, вдохновляя и пробуждая к прекрасному.

Работники художественного музея всегда рады видеть истинных ценителей искусства и всех желающих в стенах своего музея.

Диана УМАРОВА
Жур-102

“Живопись – это поэзия, которую видят, а поэзия – это живопись, которую слышат

Леонардо да Винчи.

Женщина

О женщина! Божия из Богинь.
Тебя любить, тобою наслаждаться.
О женщина! Кругу думой Амины.
Как хотется тобою восхищаться.

«И весь мир»
Борис Михайлович Неменский

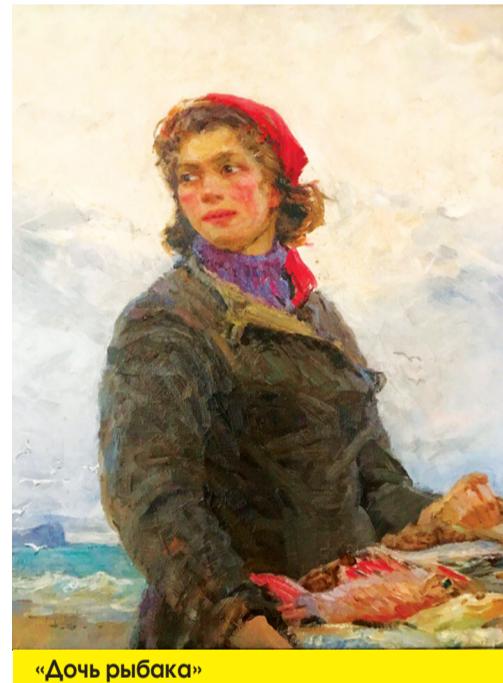

«Девушка с кобызом»
Кабдыл-Галым Каржасов

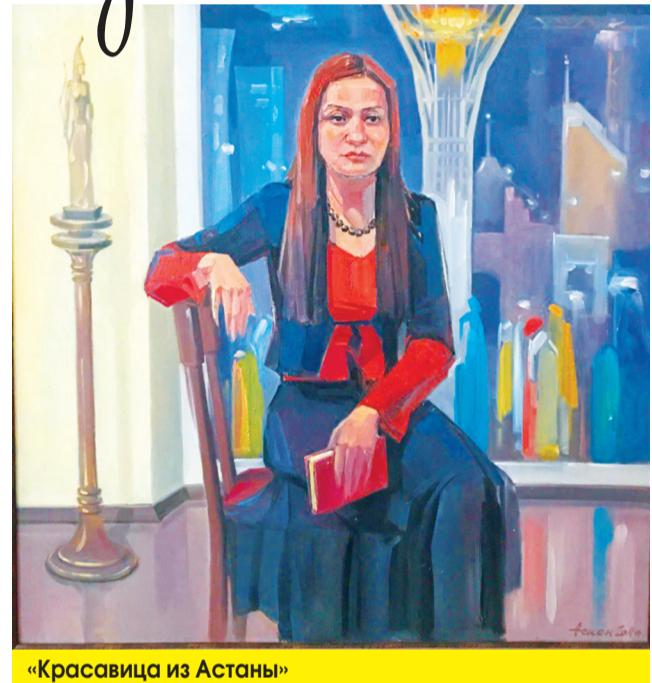

«Колючие розы»
Александр Иванович Бибин

- источник вдохновения

«Дочь рыбака»
Юрий Леонидович Фролов

«Красавица из Астаны»
Осербай Аманжолович Шуранов

Более семидесяти работ разных стилей и направлений представил Павлодарский областной художественный музей на выставке «Вдохновение. Женские образы в полотнах казахстанских художников», посвященной 20-летию Ассоциации деловых женщин Казахстана по Павлодарской области.

20 лет Ассоциация деловых женщин Казахстана объединяет представительниц прекрасного пола, занятых в различных сферах общества, которые хотят изменить себя и жизнь вокруг к лучшему. Главной темой вернисажа стала женщина и разнообразие ее образов: бизнес-леди, мать, хранительница очага и обольстительница.

«В настоящее время женщины не ограничиваются ролью хранительницы домашнего очага, они умеют находить баланс между работой и личной

жизнью, это успешные люди, которые пробуют себя в разных направлениях», – поделилась своим мнением руководитель экскурсионно-массового отдела областного музея Эльмира Арынова.

По словам организаторов, на выставке были представлены самые лучшие произведения из фондов музея, неповторимые и завораживающие работы Гульфайруса Исмаиловой «Дина Нурпеисова», удивительные полотна российского художника Игоря Грабаря 40-х годов: портрет Эрнестины Долево и портрет дочери с подругой. Также по достоинству были оценены работы таких авторов, как Черкасский, Овчинникова, Шоранов, Исмаилова, Калимов, Есиркеев, Соловьев, Стадничук.

Бесспорным украшением вернисажа стали работы несравненного Александра Би-

бина. Они заставляют зрителя размышлять, настраивают на философский лад. Они прекрасны и необыкновенны. Александр Иванович называл свои работы не иначе, как «картины музеяного образца», а Евгений Евтушенко обозначил мастера живописи «одним из лучших художников современности».

На радость любителям живописи был организован премьерный показ полотен портретиста Василия Михайловича Мартынцева, которые вызвали неподдельный интерес со стороны посетителей.

Публике выпала возможность открыть для себя редкие работы из фондов музея, встретиться с уже известными мастерами живописи и заново прочувствовать их энергетику.

Алтын СМАГУЛОВА
Жур-302

Меншік іесі – С. Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университеті

Газет Қазақстан Республикасының
Медениет, ақпарат және қоғамдық келісім
министрлігінде тіркеліп, № 1858-Г күелігі
берілген (27.03.2001)

Газет С.Торайғыров атындағы ПМУ-інің
«Білік» газеті редакциясының компьтерлік
орталығында теріліп, қатталды.

Редакция мекен-жайы: Павлодар қаласы,
Ломов көшесі, 64, 230 – кабинет.
Байланыс тел./факс: 67-36-48.
www.psu.kz.
Жарияланған макаладеги автор пікірі редакцияның
көзқарасын білдірмейді. Редакцияға түсken колжаба
қайтарылмайды, уш компьтерлік беттен асатын
материалдар қабылданбайды.

Ақылдастар алқасы:
Р.Т. Билялов, Ю.Д. Поминов,
А.Ф. Зейнулина, Р.Ш. Торпищева
Редактор: Т.А. Вервейко
Тілшілер: Т. Сахаба
Көркемдеуші-беттеуші: Е.М. Абенов
Корректор: С.К. Шаймарданова

«Дом печати» ЖШС
баспаханасында басылды.
Павлодар қаласы, Ленин көшесі, 143 үй.
Телефоны: 8 (7182) 618026
Тапсырыс № 17-2114.
Тиражы: 700 дана.